

8 Temmuz 2010 İŞ(TE) KADIN konferans

• Soru-Cevap

“Gelecek Nesiller İçin Fırsatların Çoğaltılması”

“Türkiye’de Kadınların İşgücüne Katılımı”

İŞ(TE) KADIN KONFERANSI SONUÇ METNİ

Türkiye’de Kadınların İşgücüne Katılma (İGK) oranını 2008 verilerine göre % 24,5’tir. Bu oran Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) ülkelerinde %62 ve Avrupa Birliği (AB)-19 ülkelerinde ise % 64’tür. Türkiye’de kadınların işgücüne katılımlarının bu kadar düşük olmasının ekonomik, toplumsal ve kültürel nedenleri bulunmaktadır.

Türkiye’de Kadınların % 41,7’si tarım sektöründe, % 43’ü hizmet sektöründe ve % 15,3’ü sanayi ve inşaat sektöründe istihdam edilmektedir. İstihdam edilen kadınların arasında ücretsiz aile işçisi olarak çalışan kadınların oranı % 34,8 iken tarım sektöründe istihdam edilen kadınların oranı % 75’e varmaktadır. Ekonomideki yapısal dönüşüm ile tarımda yaşanan çözülme kadınların istihdam olanaklarında önemli bir azalışa dolayısıyla düşen işgücüne katılım oranlarına neden olmuştur. Bu çözülme sonucunda kırsaldan kentsel alana göç eden kadınların işgücüne katılmalarının önünde yine önemli engeller bulunmaktadır. Kentlerde üniversite eğitimi almamış kadınlar düşük maaşlı ve çalışma koşulları ağır olan işlerde ve büyük oranda kayıt dışı ekonomide istihdam edilmektedir. Bu koşullar altında çalışmak ise çocuk bakımı ve ev işleri sorumluluğu taşıyan kadınların işgücüne katılmalarını engellemektedir. Ekonomik kısıtlamaların yanında toplumsal ve kültürel engeller de bulunmaktadır. Kadınların geleneksel bakıcılık rolü, ailenin izin vermemesi ve güvensizlik bu engeller arasında yer almaktadır.

TR83 bölgesine baktığımızda ise bölgedeki kadınların da benzer koşullar içinde oldukları görülmektedir. Bölgede kadınların işgücüne katılma oranı % 38,1’dir Bölgede kadınların % 75’i, tarımda, % 6’sı sanayide ve % 21’i hizmet ve ticaret sektöründe istihdam edilmektedir. Önemli ölçüde tarıma dayalı olan bölge ekonomisi, tarım dışı işsizlik oranlarını Türkiye ortalamasının üstüne çıkarmaktadır. Bu kentsel alanlarda kadının işgücüne katılımının daha düşük olduğunu ifade etmektedir. En yüksek işgücüne katılma oranı ise yükseköğretim mezunları arasındadır. Eğitim düzeyi düşük olan ve iş piyasasının gerektirdiği niteliklere sahip olmayan kadınların, işgücüne katılımı daha düşüktür.

İşgücüne katılan ve istihdam edilen kadınlar evlenip çocuk sahibi olduktan sonra işgücü piyasasından çekilmektedirler ve ilerleyen yıllarda tekrar işgücü piyasasına katılsalar da, yaşlı bakımı sorumluluğu nedeniyle işgücünden yine ayrılmaktadırlar. Bu kapsamda sadece anaokullarının yaygınlaştırılması yeterli değildir, erken çocuk gelişiminin devlet ve özel kurumlar tarafından desteklenmesi gerekmektedir. Erken çocuk gelişimi kadın istihdamı için önemli olduğu kadar dezavantajlı grupların eşit fırsatlara sahip olabilmeleri için de önemlidir. Okulöncesi eğitimle çocukların daha sağlıklı yetişmeleri sağlanabileceği gibi eğitimlerinde daha başarılı olma imkânı da sunulmaktadır. Ancak, çocuk bakımı hizmeti verecek kurumların açılış ve kapanış saatlerinin çalışan

annelerin çalışma saatleriyle uyumlu olmaması birçok kadının çocuklarını bu kurumlara göndermesini zorlaştırmaktadır.

Kadın girişimciler için başlatılan bankaların kredi programları kadınların yeterli güvenceleri ve mesleki bilgilerinin olmaması nedeniyle kadınlar bu imkânlardan yararlanamamalarına neden olmaktadır. Mikro-kredi programlarının eksiği ise kadınların aynı tür evde yapabilecekleri üretime, gerekli pazar bağlantılarını sağlamaksızın yönlendirmesidir.

Kadınların işgücüne katılımları ve istihdamlarıyla ilgili sorunların çözülmesi için kadınların çalışma yaşamına geçişlerini kolaylaştıracak tedbirler üzerine durulması gerektiği gibi çalışma yaşamına katılmış olan kadınların karşılaştıkları sorunların giderilmesi için de çalışmalar yapılması gerekmektedir.

Eğitim ile istihdam olanakları yakından ilişkilidir. Bu ise örgün, yaygın eğitim alanlarında ve öğrenen gruplar yaklaşımı kullanılarak çözüm üretilmesi gerektiğini göstermektedir. Ortaöğretimde kız çocuklarının net okullaşma oranlarının yükseltilmesi için önlemler alınması gerekmektedir. Bunun yanı sıra hâlihazırda ortaöğretimine devam eden kız çocukları için de istihdama hazırlayıcı rehberlik hizmetleri geliştirilmelidir. Yaşam boyu eğitim kapsamında ise yetişkin kadınların çalışma yaşamına geçmesini kolaylaştıracak eğitim olanakları sunulmalıdır. Bu eğitimler hem kadınların kişisel bilgi ve becerilerini geliştirmeye yönelik olmalı, hem de meslek bilgileri edinme hizmetlerinde etkinleşmeye yönelik olmalıdır. Etkili yaygın eğitim yöntemlerinin saptanması bu alanda uygulanmış olan çalışmaların incelenmesi ile mümkün olacaktır. Özellikle kırdan kente göçün artmasıyla beraber yeni göçleri alan kentsel alanlarda kadınların kendilerine uygun işler bulabilmeleri ve gerekli yeni bilgi ve becerilerle donanabilmeleri için katılımcı istihdam eğitimleri düzenlenmelidir. Tarımda istihdam edilen kadınlar göçün yanı sıra ülkesel ölçekteki tarım politikalarından da olumsuz etkilenebilmektedirler. Şeker pancarı ve tütün gibi belirli tarım ürünleri üretimindeki azalma ile kadınların yeni koşullara uyum sağlayabilmesi için hem kırsal alanda hem de kentte yapılması gereken çalışmalar belirlenmeli, yeni çalışma olanakları yaratacak projeler geliştirilmelidir.

Öğrenen gruplar yaklaşımı kapsamında ise kadınların çalışma yaşamında tutunmalarını sağlayan ve kendileri için yarattıkları özel bilgilerin paylaşılmasına ve dayanışma ağlarının yaratılmasına yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Bu kadınların hem iş yaşamına geçişi hem de iş yaşamına geçtikten sonra karşılaştığı sorunlara çözüm getirebilecek bir yaklaşım olabilir. Bu bağlamda kurulabilecek bir kadın iş geliştirme merkezin kadınlarla çeşitli alanlarda yardımcı olabilir. Bu merkez iş kurmak isteyen kadınlara piyasa koşulları altında kira imkânı, kuruluş aşamasında karşılaşacakları ve hâkim olamayabilecekleri hukuki konularda yardımcı olabileceği gibi merkez iş kurmuş ancak pazar bulma konusunda sorunlar yaşayan kadınlara da ticaret eğitimi verebilir, daha geniş kitlelere ürünlerini ulaştırmalarına yardımcı olabilir. Ayrıca bu merkez kadınların birbirlerinden görerek deneyim kazanmalarına, görerek

öğrenmelerine yardımcı olabileceği gibi, profesyonel eğitmenler ya da bu merkezde istihdam edilecek alanlarında uzman kişilerden de eğitim almalarına fırsat tanıyacaktır. Yine bu merkez aracılığıyla eğitimlerini tamamlamış genç kadınlar iş ararken ihtiyaç duyacakları bilgiler olan özgeçmiş hazırlama, iş görüşmeleri ve farklı birçok meslek grubu hakkında bilgilendirilme gibi destekler alabilirler.

Kadınların işgücüne katılmasını engelleyen ve aynı zamanda istihdam edilen kadınlar için de büyük bir zorluk olan çocuk bakımının sağlanması için ise okul öncesi eğitim olanakları geliştirilmelidir. Çocuk bakım hizmetlerinin çoğaltılması ve kalitesinin iyileştirilmesi öncelikli olarak ele alınması gereken konulardan biridir.

Bu alanlara yönelik yapılacak tüm çalışmalar kadınların karar alma mekanizmalarına katılmalarına katkı sağlayacak, katılımcı bir yapıda gerçekleştirilmelidir. Geleneksel ve düşük ücretli işlerde kadın istihdamının artırılması uzun dönemde yine kadın istihdamında yaşanan sorunlar için bir çözüm olmayacaktır.

Hizmet sektöründe istihdam olanaklarının

Kayıtdışı oranlarını veri

Geliştirilebilecek Projeler

Kadının çalışma yaşamına geçişi ile ilgili sorunlar göz önünde tutularak geliştirilebilecek projeler:

I

Kadının/ kız çocuklarının istihdama yönelebilmesi için gerekli eğitimler ile ilgili sorunları gidermeye/ azaltmaya yönelik düşünceler

Örgün Eğitim

Örgün orta öğretim okulları ile istihdam arasındaki bağlantıların kız çocukları için güçlendirilmesini amaçlayan projeler

- 8 sınıf öğrencileri (kız öğrencileri) için istihdama hazırlayıcı rehberlik hizmetlerinin geliştirilmesi. Özellikle küçük yerleşim yerleri veya kentlerin oldukça yoksul semtlerindeki okullar için, veliler, okul yönetimi ve yerel STK'larla işbirliği içinde, kız çocuklarının eğer eğitime devam etmeyeceklerse, çalışma yaşamına nasıl geçebilecekleri ve iş bulma konularındaki bilgi ve deneyiminin artırılmasına yönelik eğitim düzenekleri.

- Zorunlu eğitimin 11 yıla çıkartılması durumunda, kız çocuklarının istihdama geçişlerini kolaylaştırmak amacıyla yeni eğitimin iş bulma/ çalışma ve meslek bilgileriyle donatımı için hazırlık (Çok amaçlı liselerde mesleğe yönelme, melek seçimi, meslek içinde iş yapma/ iş kurma bilgileriyle ilgili rehberlik ve meslek bilgilerinin operasyonel hale getirilmesiyle ilgili ek çalışmaların, okullarda/ okul yönetimleriyle birlikte, Kadın İstihdamının Geliştirilmesi (KİG) amacıyla zenginleştirilmesi
- Meslek liseleri/ çok amaçlı lise ve benzeri, mezunlarını çalışma yaşamına hazırlamaya (üniversiteye giriş sınavına değil) yönelmiş okulların son bir -kaç yılındaki eğitim ve stajları ile yerel iş örgütleri (esnaf odaları, ticaret odaları, sanayi odaları, KOBİ veya KSS yönetimleri) arasında bağın güçlenmesine ve kız çocuklarının çalışma yaşamına geçişlerinin kolaylaştırılması üzerine ortak projelerin geliştirilmesi

Yaygın eğitim/ yaşam boyu eğitim

Yetişkin kadınların, çalışma yaşamına geçmesini kolaylaştıracak/ çoğaltacak eğitimler

Genel olarak kadının çalışma yaşamına geçişini kolaylaştıracak bilgiler

- İş arama, iş bulma, özgeçmiş hazırlama, kredi başvurusu yapma vb türü hazırlıklarla mevcut eğitimlerin gözden geçirilmesi, yeterlilikleri, geliştirilmesi ile ilgili taleplerin dikkate alınması ve bu tür eğitimlerin talebe daha uygun hale getirilmesiyle ilgili bilgilerin derlenmesi (mevcut durumun eleştirel bir gözle değerlendirilmesi, bu eleştirileri dikkate alan önerilerin hazırlanması)

Özel olarak meslek bilgileri edinme hizmetlerinde etkinleşme /Hizmetler ve sanayi (kentsel istihdam)

- Çalışma Bakanlığı veya belediyelerin, kadın istihdamına yönelik uygulamalarının gözden geçirilmesi gerekli olan desteklerin/ ihtiyaçların saptanması ve değişim önerilerinin gerekli kurumlara görüşülerek uygulanabilir hale getirilmesi olanaklarının projelendirilmesi,
(Özellikle kentlerde yeni göçleri alan mahallelerde, kadınların veya kız çocuklarının kentsel işyerlerinde istihdam edilebilmesi, kendilerine uygun işler bulabilmesi, gerekli yeni beceri ve bilgilerle donanabilmesini amaçlayan ve bu semtlerdeki ihtiyaçlara özgü biçimde, katılımcı bir biçimde düzenlenen istihdam eğitimleri)
- Tarım
Şeker pancarı üretimindeki azalmanın kadın istihdamı ve çalışan kadınların yaşamındaki etkileri özel olarak pancar üretim bölgelerinde araştırılan ve bu kadınların yeni

koşullara uyum sağlayabilmesi için gereken çalışmaları belirleyen ve bu kadınlar için yeni istihdam/ çalışma olanakları yaratacak arayışların projelendirilmesi (eğer bu ailelerin kırdan kente göçü söz konusuysa, bu projeler göçün varış noktalarında, başka bir anlamda düşünülmelidir)

Tütün üretiminin bölgede en çok gerçekleştiği bölgelerde, üretimdeki kaybın kadın istihdamındaki azalışı nasıl etkilediğinin ve ortaya çıkan sorunların bu aileler ve kadınlar açısından nasıl iyileştirilebileceğine yönelik arayışları içeren projeler.

Kırda yaşamaya devam eden, ancak yeni üretim konularına geçerek (organik tarım, tohumculuk vb) yeni iş ve gelir olanakları yaratmaya yönelen kadınlar için, bu yeni alanlarla ilgili bilgi donatımını sağlayacak eğitimler

Öğrenen gruplar yaklaşımı, kadınların çalışma yaşamında tutunmalarını sağlayan ve kendileri için yarattıkları özel bilgilerin (kadınların çalışma yaşamında karşılaştıkları ve kadın olmalarından kaynaklanan özel zorlukların üstesinden gelmeye yönelik) paylaşılmasına/ dayanışma ağlarının yaratılmasına yönelik çalışmalar.

II

Çalışma yaşamına katılmış olan kadınların karşılaştıkları güçlükler/ sorunlarla ilgili çalışmalar

Okul Öncesi Eğitiminin Geliştirilmesi

- Çocuk bakım hizmetlerinin çoğaltılması, kalitesinin iyileştirilmesi ve farklı saatler veya taleplere uyum sağlayabilecek yapıların oluşturulması
(Önce büyük kentlerden başlayarak, buradan elde edilecek deneyimle/ kullanılan modellerle daha küçük yerleşim birimlerine doğru geliştirilecek bir biçimde çocuk bakım hizmet programlarının geliştirilmesi/ çeşitlenmesi)
- Mevcut okul öncesi eğitim (OÖE) veren okulların saptanması ve bu hizmeti veremeyen okulların OÖE verebilecek hale gelmesini sağlayacak, bu süreci hızlandıracak projelerin geliştirilmesi,
- OÖE veren okullarda bu eğitimin kalitesinin iyileştirilmesi, çocukların bilişsel gelişmelerinin ve beslenmesinin, velilerin taleplerine daha uygun hale getirilebilmesi için yapılması gereken çalışmaların projelendirilmesi/ gerekli desteklerin sağlanabilmesi (MEB, mahalle muhtarı, okul-aile birliği, -varsa- mahalledeki diğer STK'lar ve yerel toplulukla işbirliği içinde geliştirilecek, mali katkı için kentin diğer kurumlarından destek arayacak ve projeyi sürdürülebilir kılmaya çalışacak arayışlar)

OÖE'den daha küçük yaşlardaki çocuk nüfusuna yönelik hizmetlerin örgütlenmesi

- En çok ihtiyaç gösteren yerlerin (yerleşim yerlerinin ve semtlerin/ mahallelerin) saptanması ve bu semtlerde ihtiyacın nasıl örgütlenebileceğine yönelik çalışmalar (ihtiyaç sahiplerinin örgütlenmesi ve küçük çocuk bakımı/ kreş bakımı yapısının kurulması)
- Bebek bakımı yapacak ve meslekten en az bir kişinin bulunacağı kreşlerde ona yardımcı olarak çalışacak diğer personelin (veya gönüllülerin) sahip olması gereken eğitimlerin yapılması, mahallelilerin kendi arsalarında çocuk bakımı işlerini ucuz ve kaliteli bir biçimde örgütleyebilmesi için buluşçu örgütlenme modellerinin yaratılmasını sağlayacak arayışlar (projeler)